

PROCEDURA

Organizacja systemu utrzymania czystości w Poznańskim Ośrodku Specjalistycznych Usług Medycznych

1. Cel

Przedmiotem niniejszej procedury jest określenie metod, zasad i sposobów postępowania w procesach utrzymania czystości Poznańskim Ośrodku Specjalistycznych Usług Medycznych.

2. Definicje

dekontaminacja - proces niszczenia biologicznych czynników chorobotwórczych poprzez: mycie, dezynfekcję i sterylizację,

dezynfekcja - proces redukcji biologicznych czynników chorobotwórczych poprzez zastosowanie metod fizycznych lub chemicznych,

dezynfekcja niskiego stopnia - proces redukcji wegetatywnych form bakterii (oprócz *Mycobacterium tuberculosis*), wirusów osłonowych (np. HBV, HCV, HIV) i grzybów (oznaczenie preparatu B, F),

dezynfekcja średniego stopnia - proces redukcji wegetatywnych form wszystkich gatunków bakterii (w tym *Mycobacterium tuberculosis*), wszystkich wirusów (w tym osłonowych i bezosłonkowych) oraz grzybów (oznaczenie preparatu B, F, V, Tbc),

dezynfekcja wysokiego stopnia - proces redukcji wszystkich wegetatywnych form biologicznych czynników chorobotwórczych (bakterie, wirusy, grzyby) z wyjątkiem dużej ilości form przetrwalnikowych (oznaczenie preparatu B, F, V, Tbc, S),

mycie - etap dekontaminacji, usuwający zarówno zabrudzenia jak i pewną ilość biologicznych czynników chorobotwórczych,

pokoje socjalne - pomieszczenia dostępne wyłącznie dla personelu, w którym można spożywać posiłki lub wypoczywać,

pokoje zabiegowe - pomieszczenia, w których wykonywane są procedury medyczne u pacjentów oraz czynności przygotowawcze,

pomieszczenie porządkowe - pomieszczenie służące do przechowywania środków czystości oraz preparatów myjąco-dezynfekcyjnych, przygotowywania ich roztworów roboczych oraz mycia i dezynfekcji sprzętu sprząającego,

preparat myjący (detergent) - preparat usuwający zanieczyszczenia poprzez zmianę pH, obniżenie twardości wody, rozkład cząstek organicznych lub ułatwianie mieszania z wodą,

preparat dezynfekcyjny - preparat dezynfekcyjny zdolny do dezynfekcji, dopuszczony w Polsce do obrotu,

preparat dezynfekcyjny bakteriobójczy (B) - preparat chemiczny o działaniu bójczym na wegetatywne formy bakterii (oprócz prątków gruźlicy *Mycobacterium tuberculosis*),

preparat dezynfekcyjny grzybobójczy (F) - preparat chemiczny wykazujący działanie bójcze w odniesieniu do grzybów,

preparat dezynfekcyjny prątkobójczy (Tbc) - preparat chemiczny bakteriobójczy o działaniu bakteriobójczym, także w odniesieniu do prątków gruźlicy,

preparat dezynfekcyjny wirusobójczy (V) - preparat chemiczny wykazujący działanie bójcze w odniesieniu do wirusów,

skażenie (kontaminacja) - zanieczyszczenie biologicznymi czynnikami chorobotwórczymi powierzchni przedmiotów, sprzętu i aparatury medycznej, wody lub powietrza,

sprzątanie - proces, który ma na celu utrzymanie pomieszczenia w czystości oraz uniknięcie gromadzenia się zanieczyszczeń mechanicznych (kurz, substancje organiczne) wraz z biologicznymi czynnikami chorobotwórczymi.

karta charakterystyki - dokument zawierający opis zagrożeń, które może spowodować określona substancja lub mieszanina chemiczna, a także podstawowe dane fizykochemiczne na jej temat.

3. Zasady doboru preparatów myjących i dezynfekcyjnych

Zdefiniowanie poziomu ryzyka

Biologiczne czynniki ryzyka w środowisku przenoszone są za pośrednictwem rąk, sprzętu i aparatury medycznej. Kluczowe znaczenie dla wyboru właściwego preparatu myjącego ma zdefiniowanie rzeczywistego poziomu ryzyka (myć czy dezynfekować). Podstawowe kryterium to określenie czy wystąpiło skażenie powierzchni materiałem biologicznym pochodzenia ludzkiego oraz z jaką częstotliwością i w jakim zakresie pacjent bezpośrednio kontaktuje się z powierzchnią.

Strefa bezdotykowa - obejmuje wszystkie powierzchnie, które nie mają bezpośredniego (za pośrednictwem rąk personelu, pacjentów oraz sprzętu medycznego) kontaktu z pacjentem (m.in. podłogi, ściany, okna), ryzyko kontaminacji tych obszarów jest niewielkie oraz przeniesienia na pacjenta znajdującego się na powierzchni ewentualnego zanieczyszczenia.

Strefa dotykowa - obejmuje wszystkie powierzchnie, z którymi pacjent i personel kontaktują się często, ale które nie zostały skażone biologicznym materiałem ludzkim, z uwagi na częsty kontakt za pośrednictwem rąk lub sprzętu medycznego ryzyko kontaminacji tych obszarów jest duże oraz przeniesienie znajdującego się na tych powierzchniach zanieczyszczenia na każdą kontaktującą się z nimi osobę (m.in. klamki, uchwyty, kontakty, słuchawki telefoniczne, poręcze krzeseł, blaty robocze, strefa wokół umywalki).

Zaleca się stosowanie preparatów zdefiniowanych jako myjąco-dezynfekujące lub dezynfekujące o właściwościach myjących, które umożliwiają wykonywanie procedur jednoetapowych.

Kompatybilność preparatów myjących i dezynfekcyjnych:

- kompatybilność (zgodność) dotyczy składu chemicznego i pH roztworów roboczych preparatów myjących i dezynfekujących,
- zgodność w zakresie składu substancji aktywnych zmniejsza ryzyko związane z wystąpieniem niepożądanych reakcji chemicznych,
- zgodność w zakresie pH roztworów roboczych preparatów myjących i dezynfekujących ogranicza ryzyko związane ze zmniejszeniem skuteczności procedury dezynfekcji, występujące podczas stosowania roztworów o odmiennym pH (mocno kwaśnym lub mocno alkalicznym).

Stosowanie najniższych skutecznych stężeń:

- podczas doboru preparatów myjących i dezynfekujących należy kierować się zasadą uzyskania maksymalnie wysokiej efektywności działania przy zastosowaniu minimalnych, skutecznych stężeń roztworów roboczych,
- skutkuje to obniżeniem kosztów procedury i zmniejszeniem ryzyka związanego z powstaniem reakcji niepożądanych w odniesieniu do ludzi i środowiska oraz niszczeniem powierzchni poddawanych częstemu kontaktowi z preparatem chemicznym.

Postać preparatów myjących i dezynfekujących

Należy stosować preparaty łatwe w użyciu - tabletki, saszetki, posiadające dozowniki/miarki.

Właściwości preparatów myjących i dezynfekujących.

Cechy preparatów myjących:

- wysoka skuteczność mycia,
- niskie stężenie robocze,
- łatwość wypłukiwania się z mytej powierzchni i sprzętu stosowanego do sprzątania,
- brak ujemnego wpływu na myte powierzchnie,
- szybkość działania,
- brak toksyczności - na zdrowie personelu i pacjentów,
- łatwość użytkowania (zalecenia producenta),
- brak ujemnego wpływu na środowisko naturalne.

Cechy preparatów dezynfekcyjnych:

- właściwości myjąco-dezynfekcyjne – zdolności bójcze w obecności niewielkiej ilości zanieczyszczeń fizycznych (tj. widocznych gołym okiem),
- szerokie spektrum działania,
- łatwość sporządzania roztworów roboczych,
- niskie stężenia roztworów roboczych,
- jak najkrótszy czas działania potrzebny do osiągnięcia deklarowanych zdolności bójczych,
- brak oddziaływania na materiały, z których wykonane są powierzchnie poddawane dezynfekcji,
- odpowiednia trwałość roztworów użytkowych,
- niski stopień toksyczności,
- wysoki stopień biodegradacji,
- niska wrażliwość na odczyn pH wody użytej do sporządzania roztworów,
- możliwość stosowania w obecności pacjentów (brak działania drażniącego i uczulającego).

4. Przygotowanie roztworów dezynfekcyjnych

Używane w procedurze preparaty myjące i dezynfekujące należy przygotować i stosować wg zaleceń producenta - karty charakterystyki, które są w posiadaniu poradni Podstawowej Opieki Zdrowotnej, Pielęgniarki Koordynującej, Sterylizacji, Działu Zaopatrzenia.

- używać odpowiednio do poziomu zanieczyszczenia zdefiniowanego procedurą, stężenia roboczego oraz zalecanej przez producenta temperatury roztworów roboczych,
- do przygotowania roztworu roboczego należy używać wyłącznie profesjonalnych, dostarczanych przez producenta i przeznaczonych do określonego preparatu:
 - miarek,
 - dozowników.
- należy przestrzegać kolejności postępowania:
 - najpierw odmierzyć odpowiednią ilość wody, którą należy wlać bezpośrednio do pojemnika roboczego,
 - następnie dodać właściwą ilość preparatu myjącego lub dezynfekującego,
 - roztwory robocze należy przygotowywać i przechowywać zgodnie z zaleceniami producenta (czas, temperatura, wilgotność), w niedostępnym dla osób postronnych pomieszczeniu,
 - preparaty stężone należy przechowywać wyłącznie w oryginalnych i szczelnie zamkniętych opakowaniach w pomieszczeniach Sterylizacji,
 - opakowania zastępcze nie gwarantują stabilności produktu,
 - w jednym roztworze roboczym nie wolno mieszać różnych preparatów myjących lub preparatu myjącego i preparatu dezynfekcyjnego.

5. Opis postępowania

Sprzątanie odbywa się w oparciu o takie czynności i z taką częstotliwością, która zależy od obszaru, strefy i rodzaju pomieszczeń. Sprzątanie wykonywane jest zgodnie z wykazem czynności zawartych w Schemacie utrzymania czystości w POSUM (stanowiącym zał. 1 do niniejszej Procedury), przy użyciu wymaganego sprzętu oraz środków myjących i dezynfekcyjnych. W celu osiągnięcia oczekiwanego poziomu czystości mikrobiologicznej należy przestrzegać następujących zasad:

- wszystkie procedury, schematy postępowania znajdują się w miejscu znanym i dostępnym wszystkim wykonującym procedurę,
- konieczne jest bezwzględne przestrzeganie czasu dezynfekcji, zbyt krótki powoduje nie osiąganie parametrów bójczych, proces jest nieskuteczny, zbyt długi prowadzi do niszczenia dezynfekowanej powierzchni,
- zalecane jest stosowanie preparatów o właściwościach myjąco-dezynfekujących (jedna zamiast dwóch procedur),
- używanie preparatów, które po zakończeniu procedury nie wymagają spłukiwania,
- **nie wolno** zmieniać zalecanego przez producenta sposobu wykonania procedury (np. rozcieńczać preparaty, które producent przeznaczył do użycia w postaci stężonej),
- **nie wolno** stosować innych niż podane przez producenta podczas rejestracji produktu parametrów procesu - czas, stężenie, zastosowanie,
- z uwagi na bezpieczne warunki pracy, osoby wykonujące procedurę zabezpieczone są w odpowiednie środki ochrony osobistej.

Na efektywność sprzątania wpływ mają:

- kolejność mycia i dezynfekcji poszczególnych pomieszczeń,
- pożądane cechy sprzętu do utrzymania czystości,
- pożądane cechy stosowanych w danej strefie preparatów dezynfekcyjnych,
- postępowanie ze sprzętem po zakończeniu pracy,
- zachowanie zasad prawidłowego postępowania z odpadami,
- stosowanie właściwych środków ochrony osobistej,
- obowiązek przestrzegania instrukcji i procedur dotyczących zasad higieny,
- świadomość występowania zagrożeń.

W Poznańskim Ośrodku Specjalistycznych Usług Medycznych występują dwa obszary:

- medyczny,
- administracyjno-gospodarczy,

a w ramach obszarów występują strefy:

- strefa II - „ogólnej czystości medycznej” - gabinety lekarskie, korytarze komunikacji wewnętrznej,
- strefa III - „czystości zmiennej” - gabinety zabiegowe,
- strefa IV - „ciągłego skażenia” - toalety, łazienki, brudownik.

6. Wymagania dotyczące sprzętu

Wózki do sprzątania - wyposażone w wiadra i ścierki do mycia i dezynfekcji - jednorazowe/wielorazowego użytku przystosowane do prania w wysokich temperaturach, w różnych kolorach (czerwony - brudowniki, muszle klozetowe, kosze na odpady, sprzęt do sprzątania, niebieski - szafki, blaty, stoliki zabiegowe, uchwyty, klamki, drzwi, żółty - łazienki, zlewy, umywalki, lustra, armatura, ściany).

Uchwyty do mopa i mopy:

- zapewniają bezkontaktową pracę z powierzchniami zanieczyszczonymi,
- ilość mopów dostosowana do ilości pomieszczeń, rodzaju sprzątanym pomieszczeń oraz systemu sprzątania (system jednego mopa),
- uchwyty do mopa z przegubem umożliwiającym swobodne manipulowanie stopą we

wszystkich płaszczyznach.

Nakładki:

- o twardych włóknach - do szorowania,
- wykonane z gęstych splotów - do polerowania,
- do pracy na wilgotno - do zbierania kurzu z podłogi, właściwości antystatyczne,
- wykonane z materiałów umożliwiających pranie mechaniczne w temp. 95⁰ C,
- chłonnych, odpornych na działanie preparatów myjących

7. Zasady utrzymania czystości

Zasada I:

Mycie i dezynfekcję należy rozpocząć od fragmentów uważanych za najczystsze (pod względem fizycznym i bakteriologicznym), kończąc na fragmentach uważanych za najbardziej zabrudzone.

Zasada II:

W przypadku powierzchni zanieczyszczonych materiałem biologicznym pochodzenia ludzkiego należy w pierwszej kolejności, bezpośrednio po skażeniu, usunąć za pomocą ligniny, ręcznika papierowego znajdujący się na powierzchni materiał biologiczny, a następnie wykonać dezynfekcję średniego stopnia przy użyciu preparatów o spektrum bakterio-, grzybo-, wiruso- i prątkobójczym.

Zasada III:

W przypadku powierzchni nie zanieczyszczonych materiałem biologicznym nie stosuje się codziennej dezynfekcji podłóg, wyjątek stanowią dwa obszary, w których w zależności od poziomu zagrożenia stosowana jest dezynfekcja niskiego lub średniego stopnia:

obszary wymagające podwyższonego poziomu czystości (np. gabinety zabiegowe), dezynfekcja w tym obszarze dotyczy:

- powierzchni dotykowych - klamki, kontakty, telefony, powierzchnie robocze, uchwyty,
- podłóg,

obszary o podwyższonym poziomie skażenia (np. sanitariaty, brudowniki, pomieszczenie do magazynowania odpadów), dezynfekcja w tym obszarze dotyczy:

- powierzchni dotykowych - klamki, kontakty, telefony, powierzchnie robocze, uchwyty,
- ścian, podłóg.

Duże znaczenie w ocenie ryzyka zakażeń mają **powierzchnie bezpośrednio kontaktujące się ze skórą**, m.in.:

- powierzchnie robocze w gabinetach zabiegowych, blaty do przygotowywania leków, stanowiska do pobierania materiałów do badań,
- wózki zabiegowe,
- uchwyty - szafek, lodówek w gabinetach zabiegowych,
- urządzenia i sprzęt medyczny, klawiatura, monitory,
- łazienki i urządzenia sanitarne (umywalki, kabiny prysznicowe, muszle klozetowe) wraz z otoczeniem,
- należy poruszać się w jednym kierunku, ta sama zasada dotyczy rodzaju pomieszczeń,
- podczas mycia i dezynfekcji przestrzegać obowiązującego koloru ściereczek oraz „ósemkowego” sposobu pracy mopa,
- dezynfekcję końcową wózka, którym przeprowadzana była wcześniej dezynfekcja powierzchni wykonać przy użyciu tego samego preparatu,
- nie dopuszcza się mieszania ze sobą różnych rodzajów preparatów dezynfekcyjnych ani preparatów myjących z dezynfekcyjnymi,
- przed sprzątnięciem pomieszczeń należy usunąć odpady,
- powierzchnie bez zanieczyszczeń materiałem organicznym należy poddać najpierw myciu, potem dezynfekcji,
- mopy i ściereki po użyciu - przekazać do prania,
- ilość mopów i ścierek jest dostosowana do ilości i rodzaju pomieszczeń,
- powierzchnie dezynfekowane pozostawić do wyschnięcia - nie wycierać,

- gruntowne sprzątanie pomieszczeń obejmuje mycie i dezynfekcję wszystkich elementów pomieszczeń - powierzchnie pionowe, poziome, okna, lampy bakteriobójcze, ramy obrazów.

8. Zasady pracy personelu sprzątającego

Personel sprzątający powinien przestrzegać procedur higienicznych właściwych dla danej strefy.

Personel zobowiązany jest do udziału w szkoleniach i przestrzegania zasad BHP obowiązujących podczas wykonywania procedur higienicznych, w szczególności dotyczących:

- częstotliwości mycia i dezynfekcji rąk,
- właściwości preparatów do dezynfekcji rąk,
- stosowania odpowiedni środków ochrony osobistej oraz właściwego ich stosowania (użycie poszczególnych elementów odzieży ochronnej, częstotliwość ich zmiany, postępowanie po użyciu).